

İnkişaf etmiş ölkelerin asude vaxt fealiyyəti sahəsində eldə etdikləri təcrübənin öyrənilməsi və tətbiqində dövlətlərərəsə beynəlxalq qurumların fealiyyəti təqdirələyiqdır. Avropa Şurası yanında Mədəniyyət üzrə informasiya və tədqiqat mərkəzləri birliyinin qitədə mədəni iş və asude vaxt fealiyyətinin təşkili sahəsində yaratdığı məlumat bazasının işi əvəzənilməzdır.

Birlik hər bir Avropa dövlətində mədəniyyət, elm, təhsil, maarif, idman, ictimai təşkilat və müəssisələrinəndə əhalinin ictimai-mədəni həyatın müxtəlif sahələrində iştirakı haqqında topladığı sosioloji məlumatları ümumiləşdirir, sahənin inkişafı haqqında proqnozlar işleyib hazırlanır, onları üzv dövlətlərin ixitiyarına verir, dövlətlər arasında informasiya və təcrübə mübadiləsini təşkil edir, bu məqsədlə kulturologiya forumları, konfransları keçirir. BMT-nin təhsil, elm və mədəniyyət sahələri istiqamətlərini həyata keçirən YUNESKO kimi beynəlxalq təşkilatı xüsusi qeyd etmək lazımdır. Təşkilat xalqlar arasında ünsiyyət, informasiya mübadiləsi, incəsənət, elm, mədəniyyət və turizm sahələrində gördüyü işlər, işleyib hazırladığı proqnozlar, beynəlxalq və regional layihələr sayəsində bütün dünyada nüfuz qazanıb.

YUNESKO diqqətini ilk növbədə gənclərə yönəldir. 1946-cı ildən başlayaraq təşkilat gənclərə dair mədəni siyasət müəyyən edən beynəlxalq layihələrin işləniş həzırlanması ilə məşğul olur.

mai təşkilat və özəl fondların bu sahədə fealiyyətinin əlaqələndirilməsi, müxtəlif ictimai qruplardan olan gənclərin rekreasiya və asude vaxt fealiyyəti sahəsində bərabər imkanlar yaradılması gənclər üçün mədəni asude vaxt fealiyyətinin təşkili siyasetinin

Beynəlxalq və regional proqramlar

1985-ci ildə YUNESKO gənclər problemləri üçün Ümumdünya konqresi, "gənclər, təhsil, əmək" mövzusunda "deyirmi masa" keçirmişdi. Gənclərin problemlərinin həllində Ümumdünya Uşaq fondu və başqa nüfuzlu təşkilatlar yaxından iştirak edir.

Gənclər üçün mədəni iş və asude vaxt fealiyyətinin təşkili siyaseti cəmiyyətin, müxtəlif ictimai qrupların bəşəriyyətin gələcəyi olan, əhalinin özünəməxsüs böyük demografik hissəsini təşkil edən gənclərə olan münaşətini eks etdirir.

Bu münasibətlər dairəsi gənclərin ictimai statusunu, habelə onların iqtisadi, hüquqi vəziyyətini, həyat tərzini və keyfiyyətini müəyyən edir, gənclərin təhsil, əmək və sabıkarlıq, mədəni asude vaxt və sosial müdafiə sahələrində maraqları və tələbatını təmin etmək üçün müəyyən tədbirlər həyata keçirir.

Gənclərin müstəqil inkişafına yönəlmış qanunverici aktlarının, dövlət və bölgə programlarının qəbul edilməsi, program, layihə və tədbirlərin maliyyətələşdirilməsi, dövlət orqanları, ictimai

başlıca vəzifələridir. Lakin bu gün mədəni asude vaxt sahəsi üçün hər hansı siyasi istiqaməti müəyyən etmək, məraqlı və çoxşaxəli proqramlar işləyib hazırlanmaq kifayət deyil. Bu həcmli işləri həyata keçirən mütəxəssisler həzırlamaq zərurətini inkişaf etmiş və inkişafda olan ölkələr çox erken dərəcədə etmişdilər. ABŞ və Avropa ölkələrində belə mütəxəssislərin hazırlanması üçün uyğun təhsil sistemi yaradılmış, bu fealiyyəti növünün xüsusiyyətləri, forma və üsulları, təşkili və maliyyətələşdirilməsi qaydaları müəyyənləşdirilmiş, uyğun tədris proqramlarını realizə edən, kadrlarının həllində mühüm rol oynayan təhsil ocaqları meydana gelmişdir.

1968-ci ildə Vəsiqətəndə "Asude vaxt fealiyyəti üzrə peşəkar kadrların hazırlanması" mövzusunda konfrans keçirilmişdi. Konfrans tədris müəssisələrinə qəbul qaydalarını, tədris planlarının məzmununu, əməli təcrübə formalarını nəzərdən keçirərək tövsiyələrini işləyib hazırladı.

1964-cü ildə Avstraliyada asude vaxt təşkili sahəsində diplom verən ilk kürsələr fealiyyətə başladı.

Britanya üniversitelerinde, diğer ixtisaslaşdırılmış tədris müəssisələrində asudo vaxt fəaliyyəti mütxəxessiləri hazırlayan peşkar kurslar şəbəkəsi fəaliyyət göstərir. Fransada medeni iş və asudo vaxtın təskili mütxəxessilərinin hazırlığı sahəsinə Mədəniyyət Nazirliyinin tədqiqat və inkişaf perspektivləri Departamenti rəhbərlik edir. Fransada kurduların hazırlanması 4 istiqamətdə həyata keçirilir:

- mədəniyyət sahəsi (kitabxanalar, muzeylər, asudə vaxt müəssisələri, incəsənət) üçün kadrların hazırlanması;

- yerli ve dövlət orqanları səviyyəsində inzibatçı və rəhbər kadrların hazırlanması;

- idareçilik ve dövlət qulluğu təmayüllü məktəblərdə mədəni iş inzibatçılığı ixtisaslarının tədrisi;

- humanitar təməyüllü universitetlərdə 1-2 illik ixtisas-
arşırma kurslarının təşkili. Bu
kursları bitirənlər magistr dərə-
cəsinə layiq görülürler.

Avrupa'da ixtisas Araştırma ve yeni iktisatçı yiyelmen kimi tedīn nö-
şü genī yayılım. Meselen, mədəniyyət
mühəssinləri üçün inzibati,
məsul işçi, rəhbər hazırlayan Paris ti-
cari məktəbinin məzunları müvafiq
program üzrə uyğun biliklərə yiyel-
mir, eyni zamanda öməli təcrübə
pacanğı elde edirlər.

1985-ci ildən başlayaraq Paris Ticarət Sənaye Palatasi nezdində fealiyyət göstəren Mənecəclər məktəbi III kurstdan başlayaraq tələblərini mədəniyyət və kommunikasiya sahisi mənecəməti üzrə təsisəsləşdirir, habelə mədəniyyət sahəsinə rəhbərlik edən kadrlar üçün samüddəti ixtisasartırma kursu təşkil edir. Mədəniyyət mənecəcləri məktəbi, Milli audiovizual institutu, Milli idarəetmə məktəbi mədəniyyət işinin təşkili və asudə fealiyyəti üçün təhsil sahəsinin təcrübəvi məlikidir.

Almaniya Federativ Respub-

likasının ali mekteplerinde medeni asude vaxt fealiyyeti üzrə ixtisaslaşmış program kursları tədris olunur. Hamburq müsiki tarbiyəsi və tətbiqi ali məktəbinde medeniyyət sahəsi menecmenti kursları peşəkar müətəssisler hazırlayır. Almaniya birləşdikdən sonra ölkənin bütün şəhərlərində usaqların asude vaxtının təkzili ixtisas üzrə asude vaxt mifellimləri hazırlanır.

İşveçde medeniyet sahesi mütəxəssislerinin hazırlığı "mədəni kommunikasiya" müdəasinası da-vaqlanır. Bu incəsənət əsərlərinin geniş kütlələre yaxınlaşması, insan-ların sənət əsərləri yaradıcılığında real iştirakı ən plana çəkilir. Müxtəlif mədəni tədbirlərin keçiril-nəsi, geniş əhali kütlələrinin mara-nının müyyəyen sənət növlerinə öndəlilməsi, dövlət, ictimai təşkít-va özəl fondlar tərəfindən ayrılan maliyyə yardımlarından somƏrli is-fade mədəniyyət və asudə vaxt-poliyiyeti mütəxəssisinin başlıca və-fesidir.

Kadrların hazırlığı inzibati-teşkili ve faaliyyet pedagoqikası kimi iki alımlıca istiqamətdə həyata keçirilir. Nəsələn, kino, televiziya, radio və əmək prodüserləri hazırlayan məktəb və növbədə bedii, iqtisadi, texniki

ütüyaların ölçelendirilmesine, arınzıbatılılığı, medeni tedbirlerin uygulanmasına, marketinqini, reklamı ve s. istiqametlerde dikkat yetirir. Milli ali mekteblere estetika, müziği, sanat seneti, incəsanet programlarına büyük yer ayrırlar, medeniyet psikologiyası, sosiologiyası, pedagoğikası, medeni tedbirlerin teşkilî üzre nəzəre, te tətbiqi biliklər verilir. Tehsilii şə vuran mütexəssisler - medeniyet-treasiya tedbirləri teşkilatçıları, ritmika ve rəqs müdüllimləri, xor, müsələddi, təsviri senet, teatr seneti mənşekləri rəhbərləri vezifelerində işlərlər.

Mədəni asudə vaxt fəaliyyəti və
izm xidməti sahəsi müxtələfiyi

insanlar arasında ıntsiviyet, o cumlede
ben beynexləq ıntsiviyet prosesinin
şirkətlərə kimi sosiologiya, psixolo-
giya, pedaqoqika elmleri, müxtəlif
milletlərin milli xüsusiyyətləri və
mentalliteti haqqında zərur biliklərə
malik olmalıdır. Müxtəlif millet-
lərden olan insanların maraqları üst-
dən düşənde emeqdaşlıq şəraitində
milli xüsusiyyətlər arasında forqlar o-
seder de nəzərə çarpır. Lakin mü-
aşiqi, mübahisə bas verdiyə, belo-
vadəli müsbət əhamiyət kəsb edir.

Coxesili tarixi dövürə erzində üyyən insanlar birliyi daxilində verən ənsiyyət prosesində foralşmış, olde edilmiş birgə xüsusiyyətlər milli xüsusiyyəti kimi başa düşürlər. Bu, xalqın ətraf dünyaya ənəsibəti forması, təşəkkül tapş davranış və əxlaq qaydalarıdır. Milli xüsusiyyət etnik birliyin sabit xix olametlərinin comi, müyyəyen tarixi mədəni mühitdə, iş və ənsiyyət əslubunda kənət salmış icimai xəriji zənginliyidir. Mental durumunun dünya haqqında, habelə un dünyada öz yeri haqqında təvvürlerinin esasını təskil edən xərviyə sistemidir. Mentalitet bu ya digər tarixi dövrdə etnik birxəsas olan özünəməxsus dünyarüşşünü müyyəyen edir.

Mentalitet fərdi və ya icimai
şıra müyyən surətdə düşünməyə,
reket etməyə, duymağa və dünyaya
qarşımıza sövğ edən kollektiv
şurun tehtəlsür seviyyesidir. Müx-
tif xalqların mentalitetləri icimai
şırdet münasibəti və icimai quru-
şan deyərləndirilməsində, hüquq və
əzət haqqında təsəvvürlərinə, əmə-
mülkiyyətə, var-dövlətə, yoxsul-
a münasibetine, Kainatda insanın
duşu yeri təyin etməsinə, zaman
məkanı təfsir etməsinə, təbiətə
münasibətinə, gerçək və xəyalı ale-
münasibətinə görə fərqlərin. Ma-
ni asude vaxt fealiyyəti və turizm
məti sahəsinin emməkdəşləri müx-
əllişlərindən ibarətdir.

nasibetlerinde onların milli xüsusiyyetlerine beled olmalıdır. Mədəni asude vaxt fəlsəfi problemdir; antik Yunan və Qədim Şərqi filosofların üzüberi insan və onun tarixdə mövqeyi zaman-zaman bütün dahi müətəfakkırları və filosofları- Aristotel, Platon, Sokrat, Epikur, Kant, Feyerbach, Hegel, Ibn-Sina, Bəhmən Xaqani, Nizami, Tusi, Nasimi, Xətai və b. döşindürmiş və problemin əməli həlli yollarını axtar-mağə sövq etmişdir. Bu gün mədəni asude vaxtin teşkil işe tekce elmi problem yox, həm də dövlət problemi, hətta deyərdik ki, milli və dünyevi bir problemdir. Bele bir meşhur fikir var: "Şağlam bəndənən sağlam ruh olar". Zəngin mədəniyyətimizlə çox fəxr etsək de- keçmişimizə layiq gələcək, mədəniyyəti yaratmaq bizi ziyanlarla tə- rixi vəzifəsidir. Onu da deyək ki, xə- ricili ölkələrin və o cümlədən İngiltə- rə və Fransanın mədəni asude vaxt müəssisələrinin fəaliyyəti dövründə müasir elmi ədəbiyyatlarında çox az işçiləndirilmişdir. Bunun vacibliyi isə bizim hər birimiz üçün bu gün aydın görünməkdədir.

Bu gün Azərbaycanda yüksəlmişdən olan iqtisadi inkişaf ölkə heyatının digər sahələrində güclü təsirini göstərir. Mədəni heyatda, inqisebdən canlanma duyulur. Ölkə vətəndaşlarının maddi rifahı gündən-günə yaxşılaşlaşmağa doğru gedir, insanlar sabahdan daha inamlı baxırlar. Neft sənayeinin dircələməsi, neftin xammal şəklinde satışından büdcəyə daxili olan gelirler, qeyri-neft sahələrindən iqtisadi göstəricilərin yüksələməsi, yəmənminlər yeni iş yerlərinin açılması, hər bir ailənin büdcəsinə müsbət təsiri göstərir. İnsanların elmə, təhsilə, mədəniyyətə, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına olan maraqları, gəncliklərin gülçənməkda davam edir. Eyni zamanda aydınlaşdırıcı, bazlı iqtisadiyyatı şəraitini insanları gərgin

cariğini vermemi tölob edir. Şübhəsiz, gərgin iş günü, iş həftəsindən sonra insanın rekreasiyaya güclü ehtiyacı olur. Bu zaman insan mənəvi qidam mədəniyyətdə tapır, onun asudə vaxtının, istirahətinin maraqlı keçməsi, istehsalatda sərf etdiyi qüvvələrinin bərpası xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Maddi rifahın yaxşılaşması ailə bündə casinonun asudə vaxt fealiyyətini müəyyən məbləğ ayırmaga imkan veradır.

Bu gün Azərbaycanda turizm, o cümlədən beynəlxalq turizm sahəsi diqqət mərkəzindədir. Turizm insan kütəsləri özündə birləşdirir, bir sahə olduğu üçün burada insanların medeni tınsiyətinin və onların maarifləndirilməsinin də böyük ictimai-siyasi və kulturoloji əhəmiyyəti vardır. Turizm tekeş insanların seyahətlərinin teşkilinə, onların menovni həzzinə xidmət etmir, eyni zamanda turizm insanları müxtəlif bilməklərə maarifləndirmək, onların dünyagörüşlərini inqisaf etdirmək funksiyalarını yerinə yetirir. Bu gün turizmin teşkili prosesini kulturoloji proseslərdən ayrı təsəvvür etmək düzgün deyildir. Turizmin teşkili əslinde hər bir fordin

asude vaxtının mədəni təşkili forması kimi nəzərə çarpır. İnsanlar yalnız özlərinin asude vaxtlarında turist səfərlərində çıxır, bu və ya digər formada istirahət və əyləncənin əsas iştirakçıları olurlar. Tətbiqi kulturologiya elmi turizmə kulturologiyanın böyük bir sahəsi və asude vaxt şəraitində sosial-mədəni fəaliyyətin bir növü kimi yaşaşır. Onun da tərtibiyətə əhəmiyyəti birləşənə olaraq aşağıdakılardan asildür:

- turist-ekskursiya işinin istiqaməti və nəzəri-ideoloji seviyəsi müasir təhləblərə nə dərəcədə cavab verir?
- seyahət və ekskursiyalar zamanı kütünlərin sosial-mədəni fəaliyyətinin təşkilində istifadə olunan formalar hansı pedaqoqii yanaşma və metodlarla tömən olunur?
- bu fəaliyyət nəticəsində insan-

riqlar gələcəkdə onlara lazımlı ola bilərmi?

- seyahet ve ekskursiyalar zama-
ni şəxsiyyətin sosial özünüdərketmə,
kollektivçilik hissinin möhkəmlən-
məsi, ictimai feallığın artması, iste-
dadların üzə çıxarılması müasir tələb-
lara cavab verirmi?

Turizmin taşıklı asuda vaxtın somarəli keçirilməsi principinə əsaslanır. Belə ki, asuda vaxt ərzində turistlər tarix və mədəniyyət abidələri ilə təbiəti tanış olmaqla yanşı, bir sırada mədəni-kütləvi tədbirlərin də işirənilərə qərarlıdır. Bu fəaliyyət prosesində hər bir turistin fərdi qabiliyyəti və bacarıqlından istifadə edilərək istirahət və səylençənin kütləviyyatının təminatına sərafat yaradılır. Buna prosesdə hər bir fərdin dünyagörüşünün formalşaması üçün müxtəlif istirahət və səylençə vasitələrindən istifadə olunur. Müxtəlif sahələri özündən yüksək etdilən maraqlı vitorinlər, sualtı cavab gecələri, digər düşündürüticə intellektual oyunlar keşförməkla turismin məzmunu maraqlı programlarla zenginləşir, həm də maaflınlıqdan pedaqozi-torbyəvi proseslər baş verir. Turizm iştirakçılarının onların hər birini lazımla biləcək yeni biliklərə yiyələnirlər. Lakin biliklərə yiyələnmə prosesi təhlis prosesindən fərqli olaraq son-emosional bir veziyətdə baş verir. Biliklərə yiyələnmə prosesi aylancılardan müsəvət olunur.

Medeni-maariflendirme prosesi hem de insanlar arasında ınsıyyet yaratmaq vasıtısına çevrilir. Bu ınsıyyet rəsmiyiyətindən uzaq olan əyləncəli əlaqələr zamanında bəz verir vo insanlar arasında medəni əlaqələrin dostluq, təşəlliş mərhələsinə çatdırır. Təbii ki, içtimai əlaqələrin genişlənməsi bir növ medəni ınsıyyətin özüni qloballaşdırır, ayrı-ayrı fərdlər arasında dünyevi münasibətlər formalaslaşdırır. Bu pedaqoji proses etnik vo milli zəmində dünyamızın müxtəlidir yelərlərdən bəz verən separativizm, hərəkətələrə təsirinin gəzəcəyi.

sinin alınmasına da mədəni-siyasi zəmin yaradır.

Azərbaycanın turizm profili ölkəyə çevriləmiş və dünya arenasında öz sözünü deməsi üçün böyük potensialı vardır. Zengin təbii sərvətləri, qədim tarixi ve memarlıq abidələri, özünməxsus mentaliteti, elverişli ictimai-coğrafi mövqeyi, Xəzərin sahil zonaları turizmin inkişafında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu haldə bizi belə bir sual düşündürə bilər: Bu qədər təbii sərvətləri olan ölkəni inkişaf etmiş turist ölkəsinə çevirmək üçün nə çatır?

İlk önce, Azərbaycanın bu sahədə düzgün siyaseti, strategiyası olmalıdır. Məlumdur ki, turizm milli məraqların və iqtisadi inkişafın esas iştirakçılarından biridir. Hər bir Azərbaycan votəndəsi bu gün tam emin olmalıdır ki, turizm insanların social-iqtisadi problemlərini həll etməyə qadır. Turizm həmçinin cəmiyyətdə gedən polaryasiya-qütbleşmə və təbaqələşmə prosesinin də qarşısını alır. Bu sahə milli gelirin cəmiyyət arasında bərabər bölünməsinə de müəyyən şərait yaradır.

Aydın məsələdir ki, turizm iqtisadiyyatla qarşılıqlı əlaqədədir. İlk növbədə, turizmin infrastrukturunu formalaslaşdırmağa gəlir. Bu iqtisadiyyatın başqa sahələrinin də inkişaf etməsi üçün zəmin yaradır. Dövlətin turizmin idarə edilməsində götürdüyü istiqamət turizmin bazar münasibətləri şəraitində özü-özünü maliyyətəsdirməsi üçün imkan yaradır. Bunu reallaşdırmaq üçün dövlət özünün müxtəlif dövlət və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının turizmin işinə qanışmadan turoperatorlarının - turist məhsulunu hazırlanıların sayının artırmasına şərait yaradır. Turoperator və turagentliklərin hüquqları qanunla qorunur. Azərbaycan hökuməti ölkədə turizmi inkişaf etdirmek üçün xüsusi layihələr işleyib hazırlayır. Təbib ki, müteşəkkil və düzgün turizm siyasetinin formalasması və bunun uğurlu

süretdə həyata keçirilmesi heç de asan məsələ deyil. Çünkü bu məsələdə ölkənin yalnız turizm resurslarının və potensial imkanlarının olması hər şeyi həll etmir. Kifayət qədər turizm resurslarına malik olan ölkəmizin beynəlxalq aləmdə turizm regionu kimi tanınması üçün isə turizm sahəsində dövlət siyaseti beynəlxalq standartlara uyğunlaşmalıdır. Bu sektorun inkişafı üçün siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni imkanlarını yalnız onlarda yaradığını nezəre alsaq, göləcəkdə Azərbaycanda turizmin perspektivlərinə nikbin baxmaq olar.

Milli turist siyasetinin esas məhiyyəti ölkədə turist bazarnın formalaslaşmasıdır. Bazara çıxırlan mehsul orijinal və rəqabəti olmalıdır. Mehmanxana və neqliyyat qiyəmətləri turistlərin maliyyə imkanlarına və zövqünə uyğun gələn turist məhsulunu qiyəmətinin bir hissəsidir.

Burada turist məhsulunu yaratmaq arzusu və təşəbbüsü regionlarda əmələ gəlir. Riskə gedərək təşəbbüs göstərən şəxslər öz sərmayəsini sərf edərək turist müəssisəsi açır, aliciların imkanını nezəre alaraq turist məhsulunu yaradır, onu münasib qiyəmətlərə satır, gəlir götürür və götürdüyü gəlinin bir hissəsini yenidən öz biznesinin genişləndirilməsinə serf edir. Lakin qoyulan sərmaya turizm infrastrukturunu sürətli inkişaf etdirmək üçün çox azdır. Beynəlxalq Bank və başqa təşkilatlar Azərbaycanda yolların və körpülerin salınmasına, tarixi mədəniyyət abidələrinin bərpasına maliyyə yardımı göstərir.

Ölkəmizin turizm sektorunda müşahidə edilən dəyişikliklər qısa bir zaman müddətində öz təsirini turizm sahəsinə de göstərmişdir. Bu sahədəki təhsil qurumlarının sayı getdiçək artmaqdır. Artıq bu gün ali təhsil müəssisələrinde turizm ixtisasları üzrə peşəkar kadrlar hazırlığı işinə ciddi fikir verilir. Bu sahədə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti və Azərbaycan Turizm

Institutunun rolunu xüsusi qeyd etmək olar. Ölkəmizdə turizmin inkişaf etməsi üçün ixtisaslı kadrların hazırlanmasında ADMİU-nun Kulturologiya fakültəsinin Tətbiqi kulturologiya kafedrasının elmi və pedaqoji naliyyətləri böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu istiqamətdə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin xidmətlərini də xüsuslu qeyd etmək lazımdır.

Turizm asudə vaxtın daha mənəli keçməsi üçün əhəmiyyətli olmaqla yanaşı, hem də ölkənin milli gelirinin artırmasına mühüm təsir göstəren əlverişli bir sahədir. Bildiyimiz kimi, dövlətlərarası ısgızar münasibətlərin formalaslaşmasında, milletlər və xalqların bir-birinə yaxınlaşmasında turizm işinə təşkilçi çox böyük siyasi əhəmiyyət kəsb edir. Turizm həm dövlət siyasetində, hem də onun iqtisadi potensialının artırmasında mühüm yer tutur. Azərbaycanın turizm üçün əlverişli coğrafi şəraiti, müxtəlif iqlim qurşaqlarının, zəngin heyvanat aləminin, dənizinin və dənizsahili qumluqların, qədim mədəni-tarixi əsrlərin, milli ənənələrin, zəngin milli mətbəxin olmasının diqqəti celb edən amillərdir.

"Böyük İpek Yolu"nın Azərbaycan ərazisindən keçməsi ölkəmizin dünyaya integrasiya olunmasına təkan verir. Cindən gəlib Azərbaycan ərazisindən keçən "Böyük İpek Yolu"nın (e. II əsrde kəş olunub) yenidən bərpası başqa ölkələrin də beynəlxalq turizm bazarında iştirak etməsinə əlverişli şərait yaradır.

Respublikanın təhsil ocaqlarında mədəniyyət və turizm xidmət sahələri üçün mütəxəssislerin hazırlanması da əhəmiyyətli vəzifədir. Bu işdə inkişaf etmiş ölkələrin zəngin təcrübəsindən istifadə etmək zəruridır.

● İlqar HÜSEYNOV,
Kulturologiya elmləri doktoru,
● Nigar ƏFƏNDİYEVƏ,
Kulturologiya elmləri doktoru